

Sociologie

Jakub Rádł

27. března 2019

Obsah

1 Sociologie jako věda

Sociologie se snaží podat celkový obraz společnosti, její struktury, jejích zákonitostí. Předmětem zkoumání sociologie je společnost a její struktura.

- *societas* – společnost
- *logis* – věda
- zakladatel sociologie: **Auguste Comte** (1798–1857) (1. pol. 19. stol.)

Sociologii **nelze brát jako exaktní vědu**. Její výzkumy omezenou platnost, jelikož se po celém světě liší podmínky. Povaha poznatků a zjištění je tedy pouze **pravděpodobnostní**.

- **sociologická imaginace** – snaha o zobecnění výzkumu

Sociologie úzce souvisí s jinými disciplínami (psychologie, historie, ekologie, politologie, ...).

1.1 Historie a předmět sociologie

Emile Durkheim

- sociologie je věda o **sociologických faktech**
- sociální fakta jsou vnější, nezávislé na psychice a působí na člověka nátlakem (*móda, jazyk*)
- zastává kvantitativní
- **sociální realismus**

Max Weber

- sociologie je věda o **sociálním jednání** (oblékání, česání, mluvení)
- zastává kvalitativní výzkum
- **sociální nominalismus**

Karl Marx, Friedrich Engelsem

- kapitalismus je problémem
- společnost nemůže fungovat jako velký celek, ale spíše jako více celků s vlastními zájmy

Sociální vs. sociologický problém

- **sociální problém** – problém, který společnost považuje za problém (určitá věc)
- **sociologický problém** – týká se sociologie jako vědy, ptá se proč něco funguje určitým způsobem (obecná věc)

1.2 Metody sociologického výzkumu

Kvantitativní

- mnoho informací a málo jedinců

Kvalitativní

- málo informací, mnoho jedinců

1.3 Kvantitativní dotazník: *Jak jsi spokojený s Jaroškou?*

Ohodnoť 1–10, 1 je nejhorší, 10 je nejlepší

1. Jak rád chodíš na Jarošku?
2. Jak jsi spokojený se svým rozvrhem?
3. Jak jsi spokojený s tím, kolik se toho naučíš?
4. Jak jsi spokojený se svými vyučujícími?
5. Jak jsi spokojený s metodami výuky na Jarošce?
6. Jak jsi spokojený s možností výběru předmětů?
7. Jak jsi spokojený s výukou matematiky?
8. Jak moc jsi někdy uvažoval o změně školy?
9. Jak ti chutnají školní obědy?
10. Jak rád chodíš na Jarošku?

2 Kultura jako způsob života

Kulturou rozumíme zakotvené **sociální vzorce vnímání a jednání**, které si lidé osvojili a které jsou pozorovatelné v jejich jednání. Podstata veškerého lidského jednání je kulturně podmíněna.

- člověk – tvůrce i produkt kultury
- příroda – opak kultury

Prvky kultury

- **vědění a znalosti** – každodenně potřebné vědomosti, poznávací stránka kultury
- **normy a hodnoty** – shoduje se na nich většina společnosti
- **materiální statky** – fyzické předměty (artefakty) specifické pro určitou kulturu
- **jazyk** – symbolická komunikace v kultuře

Kulturní difuze

- promíchání kultur
- časem se mění lidské vědomosti, normy, hodnota a tím celá kultura společnosti

Useless pojmy

- **instituce** – typy, vzorce jednání vymezené společností, vzorové chování
- **sociální organizace** – způsob provázání lidí, kteří jednají určitým způsobem (škola, vězení, rodina)

3 Komunikace

Přenos významu prostřednictvím symbolů, získávání informací od ostatních lidí.

- **sociální komunikace** – veškeré mezilidské předávání

Dělení

- verbální – slovní
- neverbální – pomocí symbolů

Formy komunikace

- primitivní – tváří v tvář
- tradiční – psané texty
- moderní – sdělovací prostředky, masová komunikace

Masová komunikace

- informační, orientační, socializační, interpretační, veřejně kontrolní, zábavná funkce
- umožňuje rychlé šíření informací
 - dobře i špatně – informace × manipulace
- anonymní příjemci
- jednosměrná – neočekává zpětnou vazbu
- noviny, televize, rádio, sociální sítě

Another useless pojmy

- **investigativní žurnalistika** –
- **veřejnoprávní média** – financována koncesionářskými poplatky

4 Socializace

Proces poznávání a **osvojování si kulturních norem**.

- **resocializace** – přizpůsobení se nové společnosti
- **výchova** – cílená socializace
- nejdůležitější úlohu hrají nejbližší příbuzní > vrstevníci > škola

Rodina

- základní sociální a ekonomická jednotka
- povinnost výchovy dětí
- **neúplná** × **úplná**
- **nukleární** × **široká**
- **orientační** – původní rodina, ze které člověk pochází
- **prokreační** – založená rodina
-
- **monogamie**(1), **bigamie**(2), **polygamie**(3+)
 - **polygynie** – muž má více žen
 - **polyandrie** – žena má více mužů
- rozvodovost v Česku – 66%

Sociální deviace

- odchylování chování od společenských norem
- **sociální patologie** – zaměřuje se na příčiny deviantního chování

5 Sociální vztahy a sociální struktura

- **sociální struktura** – síť vztahů, jedinců, pozic a rolí
- **sociální pozice** (status) – hodnota postavení ve, které člověk zaujímá
- **sociální role** – soubor očekávaného chování člověka
- sociální kontrola
 - **svědomí** – vnitřní kontrola společnosti
 - **sankce** – vnější kontrola sociálního pořádku (pozitivní či negativní)

Typy společností

- **archaická** – pravěk
- **tradiční** – sociální diferenciaci, religionizace, agrární společnost
- **moderní** – industrializace, urbanizace, sekularizace
- **postmoderní** – služby, globalizace

5.1 Sociální stratifikace

- rozvrstvení
- rozdělení podle nerovností (pohlaví, náboženství, ...)
- určena a určuje majetek, vzdělání a moc
- rozlišované vrstvy
 - a) vyšší vrstva – elita (bohatí lidé, aristokraté)
 - b) vyšší střední vrstva – odborníci
 - c) nižší střední – úředníci
 - d) vyšší dělnická – odborná manuální práce
 - e) nižší dělnická – neodborná manuální práce
 - f) deklasovaní lidé

Sociální mobilita

- horizontální – přesun v rámci jedné vrstvy
- vertikální – mezi vrstvami
- intergenerační – jedinec je jinde než jeho předci
- intragenerační – jedinec se přesouvá v rámci svého života

Typy stratifikačních systémů

- otrokářský – svobodní a nesvobodní
- kastovní – neprostupné (zakázané sňatky, ...)
- stavovský – stavy mají svá práva, řídí spol. život, prostupnější než kasty
- třídní systém – např. vrstvy zmíněné výše

5.2 Sociální útvary

- skupiny lidí, ve kterých lidé kolektivně organizují své činnosti
- formální × neformální vztahy
 - tykání × vykání
 - ...

Sociální skupiny

- **sociální skupina** – 3 a více lidí spojených vztahy
- formální skupiny: škola, úřad, politika, práce
- neformální skupiny: vztah, rodina, kamarádi
- **referenční skupina** – skupina do které se člověk chce zařadit
- **primární** skupiny – neformální, citové, rodina
- **sekundární** skupiny – formální, pracovní, politické
- **malé** skupiny
- **velké** skupiny

5.3 Subkultury

- **geek** – zapálený do informatiky, není módní
- **skate** – volné oblečení, drogy, pizza

6 Náboženství

- označuje projevy lidského vztahu k vyšší nadlidské moci
- provází civilizaci od jejího počátku
- všem náboženstvím jsou společné používání symbolů a kolektivní rituály
- **panteismus** – bůh sloučený s přírodou
- **polyteismus** × **monoteismus** (více, jeden bůh)
- **deismus** – Bůh stvořil svět a více se o něj nestaral
- **atheismus** – nevíra
- **teologie** – věda studující konkrétního náboženství
- **religionistika** – věda studující a porovnávající různá náboženství

Západní náboženství

- monoteistické
- judaismu, křesťanství, islám

Východní náboženství

- polyteistická, víra v životní cyklus
- buddhismus, hinduismus, konfucianismus, ...

6.1 Judaismus

1. Co je to židovská diaspora? rozšíření židů okolo středoziemního moře
2. Jaká je svatá kniha? Tóra
3. 2 důležité proroci, kdo dal židovskému lidu desatero? Mojžíš, Abrahám
4. Co znamená slovo Izrael? „zápasí bůh“
5. šabat – den odpočinku
6. pesach –
7. košér jídlo – přezvýkaví sudokopytníci, šupinaté ryby
8. synagoga –
9. šalom –
10. základní židovské symboly
11. kdy a kde vznikl židovský stát

6.2 Islám

- islám = oddanost
- burka
- mešita
- minaret
- muezín

6.3 Křesťanství

- Bible
 - pentateuch, evangelium
- založeno na judaismu
- Konstantin
- spojeno s osobou Ježíše Krista
- ekumenický pohled na církev – spojení všech větví

6.4 Budhismus

- jádro pudla
- vznik z hinduismu, v 6. stol. př. n. l. v Indii
- jóga, meditace, nirvana, reinkarnace, ...